

En vandring i Fosenfjella

AV KRISTIAN DAHLE

Påskevær over Fosenhalvøya. Blå himmel med solvarme dager. Stjerneklart og bitende kalde netter. Hele Fosenvidda ligner en isblå skive, men alt stunder mot vår.

Jeg husker ikke nøyaktig årstallet, men jeg tror det var 1935. Jeg oppholdt meg langt inne i Verrafjella sammen med Aage Ørsjødal og lensmann Ola Øra, eieren av hytta, og min svoger. Og dette var i påsken som vi hadde stundet etter og forberedt oss på.

Og nå, når jeg sitter og skriver dette er det med sårt vemod jeg tenker over at begge de to nå ikke lever lenger.

Oppholdet i Auvasshytta levnet oss denne gang som så mange andre ganger friske og glade dager . . vi hadde lagt igjen all tvang . . jeg tenker ikke i den sammenheng nettopp på kone- eller familietvang, nei, det er ansvaret hver for oss hadde i våre daglige gjøremål og jobber. Og nå var 3 hoder så velsignet tom for problemer. Sol, blå himmel, snø. Skare om morgenen og snøsørpe om kvelden, og fra midtdagsleite og fram mot kvelden lå hele vidda og småkoset seg i solglitteret.

Og vi? Vi kunne gjøre det vi ville eller slett ikke gjøre noe. Fri!

Men vi fant en mulighet til å få hull på isen og slapp nedi snøre med marktuggu på, og det var feit og fin ørret vi halte opp gjennom hullet.

Det ble også turer innerter vidda på det lette skareføret. En dag dro vi sør-øst over til Lysvatnet, og det ble som ventet: hele gården vrimlet av påskeglade fremmedfolk, de fleste fra Trondheim.

←

Herlig i vinterlandet.

(Foto: Monrad Kjellby)

Han Leonard og kona gjorde ingen standsforskjell her i verden. Kunne Kong Salomo nøye seg med samme service som Jørgen hatte-maker så var han på like fot med alle de andre. Og til venns ble de to gamlinger såfremt en skikket seg vel, de trauste gamlinger var glad i å treffe andre mennesker.

Denne turen til Lysvatnet ble en tro kopi av tidligere turer, en kunne på en overbevisende måte få erfare at livet i pakt med naturen, det er langt bedre medisin enn alt det apoteket kan hjelpe et armt menneskekryp med.

Men Lysvatnet. Tror du ikke hele gården var fylt av alle slags tungemål, de fleste fra den store stad Trondheim. Ja høgstdags hadde Lysvatn-gården minst like mange under tak som kirkelyden nede i Fineskirke, uten at folket der i grenda skal karakteriseres for dårlige kirkegjengere.

Det lød nærmest som et eventyr at 20—30 påskegjester oppholdt seg under taket på den gamle fjellgård, men så ble da også både fjøs og låve brukbare oppholdssteder, og neppe noen av de solbrente eventyrere lengtet tilbake til hvinende trikkeskinner eller fresende lokomotiver og bilhorn.

Om kvelden er det trekkspell og dans, dansegulvet er mildt sagt noe trangt, men en fikk mest ta det som det var, selv om en ble stående og stampe med bena opp-ned eller på en måte noe i likskap med å «trø sjøen», og hva gjorde påskefeirerne fra Auvasshytta? De danset, danset. I disse halvmørke kveldstimer var vi ungersvenner på 20. Kjerringer og unger fikk i denne stund kose seg i sitt lune rede så godt de kunne.

Alle tre ble vi værende natta over i gamle Lysvatnet fjellgård. Søvn var det ikke alle i den 30-talls store påskeforsamling forunt å oppnå.

Men før Auvassbeboerne returnerte til sin velstelte Auvasshytte, bevilget jeg meg en «ekstratrening» ved med skiene på beina å ta meg fram den ca. 1 mil lange tur til Åfjorden. Så langt fram i skogbandet at jeg kunne se ned i bygda og attpåtil hauke nedover «god påske både di og æ».

Den «solo»-vandringen som tur/retur anslagsvis ville utgjøre 2 mil i tillegg til en ekstra porsjon frisk fjell-luft og en gratis mars-sol, gav meg den selsomme opplevelse å «kapp-flyve» med en vel-fødd elgokse. Lendet heldte unna og med vinden i ryggen ble det

en «flying start» som jeg neppe får oppleve senere. Elgen fløy så skareklumpene stod sem et hagl-vær omkring meg, — men føret til tross så ble det ingen lang forestilling. Gra-oksen knep jevnt og sikkert meter for meter fra meg og ble til slutt borte i skogen nedover mot Lang-vatnet.

Men så er det at vi ligger i hver vår brisk i Auvasshytta og prater. Det er påskelørdag. For mitt vedkommende hadde Lysvatnet og besøket der satt fantasien i sving, og jeg ble liggende taus og fantasere over noe som fenget mer og mer. Fosenfjella strekker seg milevidt nordover. Det er snø nok, den er passende hard fram mot middagstider.

Enn om jeg prøver å ta meg fram de 5—6 milene til Dahle i Skaugdalen og overrasker alle der hjemme og dertil kunne være «snobbet» nok til å gjøre noe som ingen annen har gjort?

Terrenget byr på et vekslende fjell-landskap med «berg og dype daler» som i eventyret. En stor del av dette eventyret har jeg opplevd på bar mark, men ikke i snø og på ski. Jeg vil nok få oppleve tidkrevende klatring over stupbratte bergkoller eller jeg må snø meg i bukt og krok rundt vatn og tjønner som på denne årstid kan være farlige å gi seg ut på. Og enda ett: Utover ettermiddagen kan du bli gående og vasse i snøskum og synke til bunn i den meterdype laus-snøen.

Men lysten til å prøve tar meg med uovervinnelig styrke. Og så bryter jeg min uforklarlige taushet med å fortelle hva jeg har tenkt å prøve, og spør: «Har di løst te å bli med»? Men nei, de ville betakke seg for å la seg bli narret borti den slags elendighet. Så fikk jeg bare prøve alene.

Ingen av oss hadde kart eller kompass. Men Aage var ganske godt kjent med fjellet her og han tegnet opp visse punkter på et stykke papir: heier, sletter, vatn og daler, så jeg hadde ganske god orientering. I tillegg til dette fikk jeg så mange velmente formåninger som mitt arme hode kunne rumme.

Retningen framover til Skurvhatten er grei. Men så er det noen dalsøkk og noen vatn som en kan tulle seg vekk i. Men så har du sola. Sola får være kompass så lenge den ikke forsvinner bak skyene, og godværet vil trolig holde seg. Og finner du fram til Øian har du vunnet over den største vanskeligheten hva retning

angår. Det spørres da bare hvor hurtig du kan komme fram, for kvelden vil få et føre som blir tungt å vasse i.

Tidlig påskedags morgen. Jeg ståker med sekken. Den må ikke være for tung. Litt brød, melk, undertøy, strømper, våtter og fyrstikker, så har du utrustningen. Innen kveld skal jeg overraske de heime på Dahle hvis jeg da ikke kommer opp i uvær eller blir hindret eller stoppet på annen måte, en må vel være våken for at et uhell kan føre til en fare en neppe er i stand til å klare på egen hånd. Og hvor kan du treffe mennesker på denne lange og vanskelige strekningen?

Jeg stiltrer meg ut. Ytterdøra rikser på rustne hengsler, men Aage og Ola befinner seg i en ubevisst verden og snorker om kapp. Jeg tok avskjed med begge i går kveld da vi alle tre hadde krøpet ned i våre brisker, så jeg hadde ingen å ta noen bedrøvelig avskjed med, nå.

Jeg er i jevnt sig de lange, flate myrstrekninger framover mot Skurvhatten. Men enten må Åge ha tegnet opp retningen feil, eller så må jeg ha vært for lite oppmerksom på den knappe en mils strekningen fra Auvatnet og til Skurvhatten. Etter Aages forklaring og tegning skal du følge et dalføre på høyre side av Skurvhatten. Men du ser slett ikke noe dalføre. Tvertimot. Du stiger og stiger.

Hva gjør du så? Jo, du må stige opp på den høyeste pynten som er å finne. Og du stiger opp.

Fra høyden og i det klare sollys ser du et land som er forenet med alt det en skjønn natur kan by deg: Bygder og fjell, hav og fjord. Lengst mot nord ser du et grågult teppe som ligger og flyter på havet med en mengde brikker som er slengt vilkårlig bortetter. Dette er Ørlandet og husene er herfra små som fyrstikkesker. Sørfjorden i Stjørna med hus i alle farger er et maleri som ikke er ordentlig hengt opp enda. Fjorden smyer seg forbi kanonmunningene på Agdenes, noe forsiktig og uviss, men så driver den seg selvsikker videre og hilser ærbødig på en stor hvit hovedbygning med 2 tårn opp mot himmelen. Det er Rein gamle kloster. Men fra Rein ser du en smal stripe i lendet som tøyer seg nesten snorrett opp mot fjella i Verran, det er Skaugdalen, og det er dit du skal nå fram innen kveld.

Så står jeg da noen minutter og fanger inn et eventyrlige som dekker alle de egenskaper norsk natur eier. Og nå kan jeg bare

kjøre ned Skurvhatten og følge det dalføret Aage hadde anvist meg, hvis jeg bare treffer det riktige. Og det riktige skal føre meg fram til Haugsdalen, der jeg er sånn noenlunde kjent.

Men solen arbeider målbevisst. Føret, som var lett fra starten av tar til å bli tyngre. Og av og til skjærer skien seg gjennom skaren.

Høgstdags og ut over ettermiddagen er det våren som prøver seg. Grønt vårvatn ligger etter meg i skisporet. Det drypper fra lyng og trær. Vårvatn samler seg opp i små bekker som surkler og låter under isen og sneen.

Jeg har vel nå tilbakelagt noe mer enn halvparten av de 5—6 milene. Da er det helt klart at du «får arbe' for mat å klea» det stykket som er igjen. Ja, for nå «slår jeg igjennom» lange stykker og snøskummet velter forbi meg helt opp til knærne.

Elva her i dalføret som renner nord-vestover er du nødt til å komme over såfremt du skal til Skaugdalen. Men nå er elva allerede mer åpen enn islagt. Du må holde godt øye med elva for å finne is du kan komme over på. Kan du ikke det må du gå ned til Øian, og det vil kreve lang tid.

Men der! Elva flyter rolig, står nesten stille, og der er is på begge elvesider, men på midten?

Er her is så er den ihvertfall usikker. Og gir isen etter kan det bli vanskelig å komme opp. I verste fall kan strømmen føre deg under isen. Du kommer til et sted der du har is over hele elven, men på midten har du en 3—4 meter lang og omlag 2 meter bred «isbro». Holder den? Ja, holder den kan du korte inn en halv time, kanskje mer. Men brister den, kan det koste deg flere halvtimer og i verste fall kan det ende dine dager.

Du småtrækker på skiene, støter foran med stavene, tomme for tomme. Elva flyter rolig, men vannmengden er så stor at den nesten «fosser» over «isbroen». Forsiktig! Skritt for skritt! Du er kommet over halvparten. Isen ser ut til å være sterkere på andre siden av elva. Det går? Ja, det går.

Så svinger du til venstre. Og nå kommer du til et stykke på denne vandringen som prøver å tappe av deg de krefter du eier. Du har Langvatnet på høyre side, og mellom vatnet og fjellet på venstre side er snøen i full oppløsning. Vatnet tør du ikke våge deg utpå. Men fjellsiden er stenet og ulent, og riktignok er den

Vinterdag i skogen.

(Foto: Trond Hattrem)

dekket av gjennomvåt snø, men underlaget fører deg snart en stund klatrende over stor stein, for neste gang nesten bli begravet av dype hull mellom de hus-store steinene.

Det leiter på tålmodet, men du har mange timer av dagen enda. Maten er oppspist, kreftene minker. Men nå gjelder det ikke å mase seg ut og ikke få panikk. Det føles betryggende å være så noenlunde på hjemmebane, jeg merker meg enkelte konturer som jeg drar kjensel på.

Der ligger Brattlandssetra. Og der Husbysetra. Har sett disse setrer mange ganger før. Jeg prøver ikke å komme meg inn for å finne et matrusk, som jeg så sårt trenger. Begge setrene er sikkert låst.

Jeg vet nå at jeg nærmer meg Langårevatnet. Og rart skulle det være om ikke en eller annen Skaugdaling befinner seg i nærheten, enten ved en hytte eller være på nedtur til Skaugdalen.

Men nå er du nådd ned på Langårevatnet, og hva møter deg her? Skispor. Skispor av flere mennesker langs etter hele Langårevatnet. Isen er åpenbart sterkere her enn i Verran. Jeg tøyer skrittene og langer ut alt det jeg orker for å prøve å nå att disse folka og tigge til meg en matbit, men de har trolig for langt forsprang.

Sporene fører videre til Litj-Årevatnet, og det betyr at de skifarende har tenkt seg forbi Bjønnatjønna og renne ned Pall-lia.

Men denne veien vil ikke du. Nei, du vil leve opp igjen en strekning som fører deg ned Grennelia, det vil si at du må krysse Grenneseterveien eller følge denne forbi Damtjønna.

Og i det du tar strekningen opp Nord-Lauvlia streifer et minne i deg fra dine yngste ungdomsår. Jeg og min bror drev en formiddag like før jul og la opp ved oppi Brandlia. Vi tenkte oss egentlig hjem til middag og hadde ikke mat med oss. Men så kom vi plutselig på at vi skulle ta oss en runde oppi snaufjellet og sjå om rypesnarene våre i Joli-heia og Nord-Lauv-lia, og vi la av-gårde. Oppe på snaufjellet begynte det å blåse. Snøen føk forbi som kvite dyr. Vi var gjennomvåte av svette og hadde for tynne klær. Vi skulle ikke ha lagt ut på denne turen, sultne som vi var og våte til skinnet.

Kulden og vinden øket og vi frøs forferdelig, fingrer og tær var stive som pinner. Vi nærmest slang hit og dit. Vi var nå kommet inn i granskogen ved Bjønna-tjønna. Her var det forholdsvis lunt. Vi stoppet opp og slo floker med hendene. Da roper broren: «De går gæli me' fengran min' æ færfrys dæm». Jeg: «Piss på fengran din og stekk dæm ættepå ni-i skræve å håll dæm dær te' dæm ha vorte tør». Han så gjorde. Det reddet utvilsomt broren fra å forfryse fingrene sine.

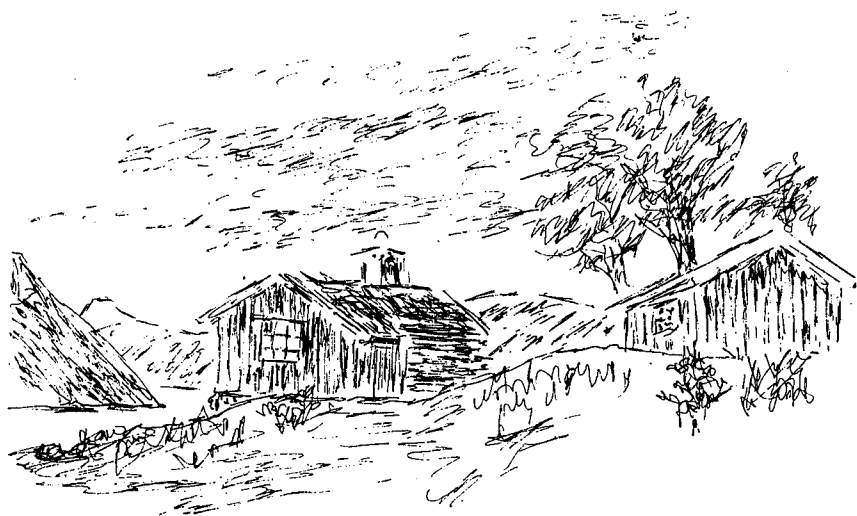
I den voldsomme vinden tok det tid å komme ned til fjellbandet, og vi kom hjem først lenge etter at det var blitt mørkt. Min bror måtte straks til sengs, han hadde pådratt seg lungebetennelse. Det var den gangen.

Du er nå kommet fram til Jambakken. De tette og mange skispor forteller at Skaugdalingene dyrker sine vandringer i skog og mark. — Ja, Jambakken. Du må ta et lite opphold her. Magen skriker etter mat, men den får bare skrike. Jeg har nå bare denne stup-bratte Grennelia ned så er jeg hjemme på mindre enn ett kvarter.

— Og Jambakken ligger som før. Her satte du i gutte- og unge ungdomsdager rypesnarer. — Ingen steder klang fjell-loens klagende toner så stemningsfullt som her. Og ingen steder hadde så rød en solnedgang som Jambakken. Herfra kunne du i klare sommerkvelder formelig se at sola sank i havet som et flammende ildhjul, mens fjellene i vest var rammet inn i rødglødende stråler.

Men nå avsted, avsted. Ned Grennelia. Vinden piper om ørene, granbar og bjørkeris pisker deg i ansikt og håndledd. —

— Så sitter du til slutt i den kjente og kjære stua på Dahle, der så mange gode og lyse minner vekker deg opp som av en årelang søvn og fører deg tilbake til barne- og ungdomsårene da du fløy omkring her i stuer og uthus, i skog og mark.

På ski med Johan Falkberget

AV HAAKON ODD CHRISTIANSEN

Til fjells på ski: det kan være så mangt. For de fleste er vel skiturene hovedsaken. De er glade for sol over viddene. Men de *må* ut i løypa også når skydekket henger lavt og nordasnoen biter i kinnene. — Mange ser fram til noen dager på hytta, og regner med en rikelig porsjon innendørs hygge i tillegg til friluftslivet. — En stor flokk er det nok også som foretrekker hotell-ferie, og som kanskje legger større vekt på dansekvelder og muntert samvær enn på å få luftet skiene.

Men ett har vel alle til felles: gleden over å kunne koble av i frisk fart i skogen eller over vidda, — helst med blå himmel over.

Kanskje en og annen har med seg impulser til å oppleve noe mer i fjell-ferien enn det vi alt har nevnt.

Den som går i øvre Gudbrandsdalen og i Jotunheimen, vil gjerne gjøre det med Peer Gynt i tankene. I de samme traktene vil nok også mange være klar over at de følger i sporene etter en av våre første virkelige fjellvandrere: Aasmund Vinje.

Tanken på Vinje vil også melde seg om turen går til Telemarksfjella. Der vil vel også Kivlemøyane og andre skapninger fra folkeviser og sagn, leike i fjellturistens fantasi.

I Østerdals-skogene finner vi minninger om Østerdalskongen og om Jacob B. Bull, — og kanskje om einstøingen i Kolbotn, Arne Garborg.

Trollheimsfarerne vil kunne føle at de ikke er langt unna de trakter, der Inge Krokann ga gammeltida nytt liv gjennom sine skildringer av ætta fra Lo i Oppdal.

De som møter fjellet med en bakgrunn i diktning eller i folkelig kultur, de har sjansen til å oppleve noe mer enn alle de gleder som